

Oké! Az utóbbi évtizedben a bizalmasabb légkörű társalgásban, a fiatalabb nemzedék élőbeszédében nálunk is terjedni kezd az amerikai angolság e szava, helyesebben: mondatpótló betűrövidítése. Néha már nyomtatásban is találkozunk vele, könnyebb fajsúlyú novellákban, krimi történetekben, sporttárgyú riportokban. Sőt már él egy-két szaknyelv szókészletében is. Érdemesnek látszik egy pillantást vetni arra, hogy mit is jelent, hogyan keletkezett, és mikor kerülhetett nyelvünkbe.

Jelentése pontosan megfelel annak, amit a brit angolság az *all right!* szavakkal fejez ki, azaz: 'rendben van, jól van, helyes, igen, egyetértek'. Ezt az *everything is all right*-ből rövidült brit mondatot a mai idős nemzedék még diákkorában megismerte angol területen játszódó regényekből, detektív- és kalandtörténetekből s egyebek között Verne Gyula könyveiből. Napjaink fiatal nemzedéke azonban már nem ezt a brit mondatot használja, hanem inkább az amerikai *oké*-t emlegeti. Ha Rejtő Jenő, alias P. Howard három évtizeddel később írta volna regényeit, akkor valószínűleg nem *all right*-eket, hanem *oké*-ket használt volna a helyeslés korszerűbb kifejezésére.

Az *oké* a múlt század harmincas éveinek legvégén indul el az Egyesült Államokban világhódítónak mondható útjára. Eredeti — s hazájában ma is használt — betűalakja *O. K.* volt, majd *OK*, később s ma is gyakran *okay* írásváltozatban. Keletkezésére vonatkozólag több, túlnyomóan laikus fogantatású hipotézis létezett, melyeket H. L. Menckennek nálunk is ismert *The American Language* c. terjedelmes monográfiája ismertetett. A kérdést szigorú filológiai módszerekkel Allen Walker Read, ismert amerikai nyelvtörténész vizsgálta meg az *American Speech* c. évnegyedes folyóirat 1963. évi 38. számában megjelent több, gazdagon dokumentált tanulmányában. Read itt kimutatta, hogy

az *O. K.* mint tudatos tréfás kakográfia jött létre 1839-ben, egy-két évvel azután, hogy az Egyesült Államokra is átesapott az Angliában kialakult pillanatnyi divata a szándékosan helytelen helyesírásnak, mint a humor egyik eszközének. (Ilyenféle divat nálunk is volt az utolsó századforduló idején a göregáboros íráskor tanúsága szerint.) Ennek a kakográfiai játéknak egy 1825-ben létrejött példája mind a mai napig él a brit nyelvterületen a legszélesebb körökben. Itt az elemi fokú iskolai tanítás három fő tantárgyát (olvasás, írás, számolás) ma is *the three R's*, azaz három „a R” betű néven nevezik ma is, mégpedig minden egykori tréfás zamat nélkül. A három tantárgy angol nevének hangsúlyos szótagja ugyanis egyformán az *R* hanggal kezdődik: *reading*, *writing*, *arithmetic*.

A „három R” és hasonló elmeszülemények példájára az Egyesült Államokban is fellobbant a kiejtett betűrövidítések divata, főleg a hírlapok humor rovatában, egyesületek, italok, ruhafélék stb. nevének kezdőbetűiből, valamint gyakran ismétlődő frázisok tréfás rövidítésére. Így született meg az *O. K.* a bostoni Morning Post napilapban az *all correct* rövidítésére, mintha azt *oll korrekt*-nek kellene (fonetikusan) írni. Elterjedését segítette, hogy a hírlapok, a humoristák és a slang hangulatú jelenségeket kedvelő fiatalok felkapták. Az [ou kei] ejtésű betűszó az 1840-i amerikai elnökválasztási korteshadjáratban lett igazán népszerű egy kis átmeneti jelentésváltozás kapcsán. A demokrata párti elnökjelöltet, Martin Van Burent ugyanis a New York állambeli Kinderhook faluban levő szülőháza és tanyabirtoka alapján barátai, majd kortesei és később párthívei *Old Kinderhook*-nak, azaz a kinderhooki öregnek nevezték. E becenév rövidítése *O. K.* volt, mely mint korteszelszó („*O. K.* is *O. K.*”, azaz „jó nekünk a kinderhooki öreg”) az egész Egyesült Államokban elterjedt és erősítette a korábbi *O. K.* népszerűségét. — Read cáfolja azt az eléggé elterjedt, de megalapozatlan nézetet, hogy az *oll korrekt* írásmód Andrew Jackson elnök hiányos iskolázottságának következménye.

Az *O. K.* az amerikai angolságban eleinte mondatszó volt, majd határozószó lett ('rendben, helyesen'), idővel melléknév ('rendben levő') és főnév is ('jövőhagyás') s végül, többnyire *okay* alakban tárgyias ige is, 'megerősít, jövőhagy' jelentéssel. A brit nyelvterületen az első világháború után terjedt el, jórészt az amerikai filmek közvetítésével, a brit puristák minden tiltakozása ellenére.

Bár összefüggő nyomtatott szövegből még nem sikerült kimutatni, mégis felelt a valószínű, hogy nálunk is ismert volt már a harmincas évek elején, ha talán nagyon szűk körben is. Szécsi Ferencnek 1936-ban megjelent Idegen szavak nagyszótára már közli: „*O. K. a* (ejtsd: ó ké) rendben van!” E dátumtól kezdve minden újabb kiadású idegen-szótárunkban megtalálható. Az utolsó egy-két évtizedben való elterjedése nálunk több tényezőnek tulajdonítható. Ezek egyike az angol nyelvű táncdalszövegek, főleg a beat slágerek. Nagyobb a film szerepe, mindenképp egy 1951-ben készült, Oke Nerone c. olasz filmvígjátéknak (rendezte Mario Soldati, filmíró Stefano Vanzia), melyet nálunk *Oké Néró!* címen 1957-ben mutattak be. E bohókás film nagy sikere a szót nálunk főleg az angolul nem tudó, egyébként is szerényebb műveltségű körökben terjesztette el. A nálunk újabban bemutatott amerikai filmek már erre a „tömegbázisra” építhettek. De szerepük volt a szó terjesztésében, főleg vidéken, az egyre nagyobb számban hazalátogató amerikai magyaroknak is.

A magyar nyelvbe került *oké* szó asszimilálódásáról több tény lehet megállapítani. Így azt, hogy az angol nyelvben mindkét szótagján hangsúlyos szóból a magyarban törvényszerűen elsősótag-hangsúlyú szó lett. Mindkét szótag diftongusa a magyarban monoftongizálódott. A szó nyelvünkben szinte mindig mondatszó értékű; főnévi, melléknévi, határozószói beszédrészként tudtommal nem fordul elő. Megkezdődött ellenben igévé fejlesztése *okéz* hangalakban ('jövőhagy, megerősít' jelentésben), sőt műveltető morfé-mával is: *okéztat*. Igeként elsősorban a légiforgalmi és más idegenforgalmi irodák nyelv-

ben („A repjegyet még okéztatni kell”), valamint a külkereskedelmi vállalatok adminisztrációjának szakmai zsargonjában él.

Országfi László